

Kõikide õppurite saavutuste tõstmine kaasavas hariduses

Lõplik kokkuvõttev raport

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

KÕIKIDE ÕPPURITE SAAVUTUSTE TÕSTMINE KAASAVAS HARIDUSES

Lõplik kokkuvõttev raport

RAISING THE ACHIEVEMENT
OF ALL LEARNERS IN INCLUSIVE EDUCATION

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur (edaspidi „agentuur“) on sõltumatu isemajandav organisatsioon. Agentuuri tegevust kaasrahastavad liikmesriikide haridusministeeriumid ja Euroopa Komisjon ning toetab Euroopa Parlament.

Kaasrahastas Euroopa
Liidu programm
„Erasmus+“

Euroopa Komisjoni toetus trükise väljaandmisele ei kujuta endast heakskiitu selle sisule, mis peegeldab vaid trükise autorite vaateid, ja komisjon ei vastuta trükises sisalduva teabe mis tahes kasutamise eest.

Selles dokumendis esitatud kelle tahes vaated ei kujuta endast tingimata agentuuri, selle liikmesriikide ega komisjoni ametlikke vaateid.

Toimetajad: Verity J. Donnelly ja Anthoula Kefallinou, agentuuri töötajad

Dokumendist väljavõtete tegemine on lubatud, kui neile lisatakse selge allikaviide. Sellele raportile tuleb viidata järgmiselt: Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur, 2017. *Kõikide õppurite saavutuste tõstmine kaasavas hariduses: lõplik kokkuvõttev raport.* (V. J. Donnelly ja A. Kefallinou, toimetajad). Odense, Taani

Et rohkem inimesi saaks raportit lugeda, on see 25 keeles ja kättesaadav elektroonilises vormingus agentuuri veebilehel www.european-agency.org

See on ingliskeelse originaalteksti tõlge. Kui esineb kahtlus tõlgitud teabe täpsuses, siis vaadake ingliskeelset originaalteksti.

ISBN: 978-87-7110-726-5 (elektrooniline)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017

Sekretariaat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brüsseli esindus
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
TAUST	6
PROJEKTI JÄRELDUSED	7
SOOVITUSED	10
Soovitused koolijuhtidele ja õpetajatele	11
Soovitused süsteemijuhtidele ja poliitikakujundajatele	12
PROJEKTI VÄLJUNDID	14
KASUTATUD ALLIKAD	16

SISSEJUHATUS

Euroopas mõistetakse üha enam, millist kahju võib põhjustada koolist väljalangemine ja võrdsete võimaluste puudumine üksikisikutele ning ühiskonnale laiemalt. Kõikide õppurite saavutuste tõstmist ei nähta vaid poliitilise algatuse, vaid ka eetilise kohustusena.

Liikmesriikide soovil viis Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur (agentuur) läbi projekti Kõikide õppurite saavutuste tõstmine kaasavas hariduses (RA) (2014–2017). Projekt uuris lähenemisi, mis mõjutavad otseselt või kaudselt noorte inimeste motivatsiooni ja õppimisvõimet. Sellised käsitlused enamasti suurendavad osalemist ja hõivatust, aitavad vähendada varaste haridussüsteemist lahkujate arvu ning lõppkokkuvõttes tõstavad kõikide õppurite saavutusi.

RA projektis osalesid õppurid, õpetajad, koolijuhid, teadlased ja vanemad/hooldajad, samuti kohalikud ja riiklikud poliitikakujundajad. Projekti eesmärk oli uurida pedagoogilisi strateegiaid ja õpetamismeetodeid, mis toetavad õppimist parimal viisil ning tõhusalt tõstavad kõikide õppurite saavutusi. Samuti uuriti võimalusi, kuidas koolijuhid saavad toetada järgmisi valdkondi:

- saavutuste tõstmise sisendite ja protsesside areng, rakendamine ning seire;
- õppurite ja vanemate/hooldajate osalemine õppeprotsessis;
- saavutuste kõikide vormide mõõtmine ja tulemuste analüüsimine, mis paneb aluse edasiseks arenguks.

Nende küsimustega tegeldi nii riikliku kui ka kohaliku poliitika kontekstis. Projekti raames uuriti, kuidas poliitika saab tõhusalt toetada õpikogukondi, et need arendaksid organisatsiooni ning toetaksid kõiki osapooli koostöö tegemisel eesmärgiga tõsta kõikide õppurite saavutusi.

Projektist võtsid osa järgmised riigid: Austria, Belgia (flaami- ja prantsuskeelne kogukond), Eesti, Hispaania, Holland, Horvaatia, Iirimaa, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Läti, Malta, Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi, Ungari ja Ühendkuningriik (Inglismaa, Põhja-Iirimaa, Šotimaa ja Wales).

Kolm õpikogukonda andsid suuna projekti praktilisteks tegevusteks:

- Istituto Tecnico Agrario Sereni (keskkool) ja Istituto Comprensivo Antonio Rosmini (alg- ja põhikool), Rooma, Itaalia;
- Łajskis asuvate koolide rühm (alg- ja põhikool), Wieliszewi kommuun, Poola;
- Caldergleni õpikogukond (Calderglen High School ja Sanderson High Special School – koos paiknevad tava- ja erikoolid), East Kilbride, Ühendkuningriik (Šotimaa).

Agentuuri iga osalev liikmesriik nimetas kaks osalejat (teadlase ja koolijuhi), kes projekti kaasata. Iga osaleja seoti ühe õpikogukonnaga, mida ta külastas projekti jooksul kaks korda. Iga õpikogukond tegi kindlaks oma tegevusprioriteedid ja sai toetust projekti veebipõhisest foorumist. Kirjanduse ülevaade andis projekti jaoks asjakohase teadusliku tõendusmaterjali (vt www.european-agency.org/publications/reviews/raising-the-achievement-of-all-learners-in-inclusive-education-literature).

Õpikogukonnad tegid eneseanalüüsi projekti praktilise töö alguses ja uuesti projekti lõpuosas. Eneseanalüüsi üksikasjalikumate teavete vt lehelt www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review.

Projekti lisatõendid koguti paljude osalevate riikide õppurite saavutuste tõstmise poliitike ja praktikate üksikasjalikest raportitest ning näidetest. Riikide aruanded koos projekti kontseptuaalse raamistikuga leiab lehelt www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement.

Projekti metoodikat on täielikult kirjeldatud projekti ülevaateraporti *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice* [Kõikide õppurite saavutuste tõstmine kaasavas hariduses. Euroopa poliitike ja praktikate kogemus] lisan (vt www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview).

TAUST

RA projekt tugineb Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) lapse õiguste konventsioonile (1989) ja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile (2006). Need moodustavad õigustel põhineva lähenemise raamistiku kõigi õppurite jaoks. ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon annab täiendavaid juhiseid *üldises kommentaaris nr 4* (2016) õiguse

kohta kaasavale haridusele (vt www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/GC.aspx). Need konventsioonid koos ÜRO säästva arengu 4. eesmärgiga – „tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused“ (ÜRO, 2015) – toetab puuetega õppurite õigusi. See tagab, et selliseid õppureid ei marginaliseeritaks ega jäetaks tavaharidusest kõrvale (Euroopa Agentuur, 2015).

RA projekt ei keskendunud konkreetsetele kaasamisele, vaid väärtuslike tulemuste saavutamisele kõigi õppurite jaoks. Kaasamine muutub aluspõhimõtteks, mis võimaldab koolidel omandada suuremaid oskusi reageerida üksikute õppurite erinevustele. Nii paraneb koolide võime pakkuda kõigile õiglast, kvaliteetset haridust.

Projekt oli kooskõlas ka Euroopa tasandil määratud põhimõtete ja prioriteetidega. *Järeldused kaasamise kohta mitmekesisuses, et tagada kvaliteetne haridus igapähele* rõhutavad, et: „võrdsus ja võrdsed võimalused ei ole üks ja seesama ning haridussüsteemid peaksid hülutama traditsioonilise kõigile ühesuguse lahenduse pakkumise“ (Euroopa Liidu Nõukogu, 2017, lk 4). Euroopa Komisjon (2017) teatab ka, et õpetajate ja koolijuhtide võimete ning rollide arendamine on esmatähtis selge strateegilise visiooni ja juhtimise saavutamiseks, mis parandab õppurite kogemusi ja tulemusi kaasava, aga ka paindliku poliitika kaudu.

RA projekt käsitleb probleeme, mis mõjutavad hariduses erinevate väljakutsetega silmitsi seisvate erineva taustaga õppurite kogemusi. See pakub mitmesugustest haridussüsteemidest pärinevat sünteetiliselt teavet koos näidetega tõenditel põhinevatest lähenemistest, mis edendavad nii poliitikat kui ka praktikat õppuri edu võimaldamiseks.

PROJEKTI JÄRELDUSED

RA projekt lõi üleeuroopalise õpikogukonna, ühendades sellega eri vaatepunkte. See julgustas osalejaid teabe andmise asemel kriitiliselt poliitikat uurima ja oma praktika lähtealuste üle loovalt mõtlema. Projekti uurides rõhutasid õpikogukonnad vajadust ressursse parimal viisil ära kasutada, rakendades organisatsiooni arendamise, muutmise ja kasvatamise jaoks intellektuaalset ning sotsiaalset kapitali.

Nagu ülal osutatud, tõhustas projekt vajadust minna kompenseerivalt lähenemiselt üle proaktiivsematele sekkumis- ja ennetustegevustele, mis parandavad kõigi koolide võimet pakkuda kõigile õppuritele kvaliteetset tuge. Projekt toetab kaasava hariduse põhimõtet

„megastrateegiana“ kõigi õppurite saavutuste tõstmiseks (Mitchell, 2014, lk 27), pakkudes väljakutseid õpetamispraktika ning kooli juhtimise ja korraldamise arendamiseks.

Projekti õpikogukondade töö on näidanud järgmiste meetmete kasulikkust:

- meetmed kõigi õppurite tervise ja heaolu tagamiseks ning nende toetamiseks, tunnistades, et oskusi ja omadusi saab sobivalt suunatud usina töö ja järjekindluse abiga arendada;
- paindlikud õpivõimalused, mis võimaldavad järjepidevust ja arengut kõigis õpinguetappides ning tagavad õppe vajalikkuse elu ja töö jaoks;
- ühine eestvedamine ja suurem koostöö koolitöötajate seas;
- partnerlus vanemate, hooldajate ja peredega, et suurendada õppuri pürgimust ja osalemist;
- kohaliku kogukonna ja tööandjate kaasamine, et suurendada õppekava olulisust ning töövõimalusi.

Projekt rõhutas ka vajadust jälgida kooliarendust kaasavast vaatenurgast. Keskendumine peaks õiglusele kõigis koolistruktuurides ja -protsessides (nt õppurite rühmitamine, töötajate jaotus, juurdepääs õppekavale ja muudele tegevustele, teadmiste ja kvalifikatsioonide tunnustamine ning ressursside jaotus). Et tagada õiglasel võimalusel ning saavutada tulevikuedu jaoks vajalikud tulemused, tuleks samuti analüüsida õppurite teadmiste omandamis- ja saavutusvõimet.

Töö RA projektiga tõstatab ka vastutuse küsimuse ja vajaduse lahendada konflikti turupõhiste reformide ja õigluse vahel, kasutades saavutuse laiemat mõõtmist lisaks formaalsetele testidele. Sellised mõõtmised hõlmavad lisaks omandatud akadeemilistele teadmistele isiklikke, sotsiaalseid ja laiemaid saavutusi. Kui RA projekti lõppkonverentsil konsulteeriti õppuritega, erinesid nende vaated edule ulatuslikult. See suurendab vajadust teadmiste omandamise kitsaste standardiseeritud meetmete asemel võtta kasutusele individuaalsemaid viise laiemate ja ehedamate õpiväljundite hindamiseks.

RA projekti uuring näitas, et keskendumine õpetajate ja koolijuhtide pidevale toetamisele suudab suurendada koolide võimet kõigi õppurite saavutusi tõsta. Projekti praktiline töö tuvastas samuti viise, kuidas õpetajate kutsealaseid teadmisi ja oskusteavet arendada, et need vastaksid õppurite mitmekesistele vajadustele. See aitab õpetajatel arendada uuenduslikumaid viise õppe korraldamiseks kõigile õppuritele. Selliseid teadmisi saab tutvustada võrgustikutöö kaudu nii õpikogukonna sees kui ka kaugemal (nt kohalike

ülikoolidega, muude koolide/kolledžitega ja kohalike spetsialistidega), et suurendada tõendite toetava praktika võimelisust kooli sees.

RA uurimuses teatasid vaid üksikud riigid kvaliteedi tagamise eesmärgil osapoolte uurimise süstemaatilise kasutamisest, kuigi see võib kooli parendamise protsessidele oluliselt kaasa aidata. Projekti jooksul julgustati koolijuhte ja õpetajaid tegema koostööd perioodiliste eneseanalüüside tegemiseks (lisateavet vt www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review). See projekt kinnitas ideed, et hariduse kvaliteedi jälgimine on kooli parendamiseks hädavajalik. See viib sügavama arusaamani struktuuridest ja protsessidest ning nende mõjust kõigi õppurite tulemustele.

Lõpetuseks on projekti järelused tõstnud esile tingimused, mis lähevad võimaluste võrdsusest kaugemale ja püüavad tagada kaasamist ning arenemist õigluse suunas. Nende tingimuste ühine omadus on see, et kõik osapooled – õpetajad, õppurid ja juhid – omandaksid arengule suunatud mõtteviisi, nähes edu osana jõupingutust ja järjepidevust.

SOOVITUSED

RA projekt on näidanud, et meisterlikkuse ja õigluse saavutamiseks kvaliteetsetes haridussüsteemides on vajalikud teatud meetmed. Need on näiteks järgmised:

- koolidele selliste ressursside ja süsteemide pakkumine, mis võimaldavad neil võimalikult vara sekkuda, et toetada kehvade tulemustega ja väljalangemise ohus õppureid;
- uuenduslike lähenemiste ja isiklike teede pakkumine erinevatele õppuritele;
- tugeva strateegilise eestvedamise toetamine, mis peab oluliseks õiglust ja kõigi õppurite tulemuste paranemist.

Eespool nimetatud meetmed viitavad tervet süsteemi hõlmava ülevaate vajadusele, et tagada vastavus süsteemi eri tasandite ja poliitikavaldkondade vahel. Oluline on meeles pidada, et koolitase soovitused vajavad edukaks elluviimiseks toetavat poliitikakonteksti piirkondlikul/riiklikul tasandil.

RA projekti tegevused on rõhutanud ideed, et kaasamist – ja saavutuste tõstmist – koolides mõjutavad näiteks pedagoogika, õppimise toetamine, eestvedamine, õppuri

heaolu ja osalemine, õppekava, koostöö, koolikorraldus ja tugisüsteemid. Projekti ajal uuriti neid põhivaldkondi ja esitati näiteid selle kohta, kuidas poliitikat ja praktikat peaks edendama nii riiklikul kui ka kohalikul/kooli tasandil. Projekt keskendus ka poliitikale ja praktikale, mis arendab kooli parendamiseks kõigi osapoolte ühist võimekust ning ka õppureid endid.

Alltoodud projekti soovitusel keskenduvad kahele peamisele sihtrühmale:

- koolijuhtid ja õpetajad;
- süsteemijuhid (kohalikul/piirkondlikul või riiklikul tasandil) ja poliitikakujundajad.

RA projekti järeldused toetavad agentuuri varasema töö järeldusi ja soovitusi, mis on toodud välja allpool.

Soovitused koolijuhtidele ja õpetajatele

Koolijuhtidel on haridusreformis võtmeroll. Nad peavad oma otsuste tegemisel seadma prioriteediks õigluse ja meisterlikkuse kõigi jaoks. See puudutab õppurite rühmitusi, töötajate jaotust, juurdepääsu õppekavale ja akrediteerimisvõimalustele ning ressursside jaotust. Sellest tulenevalt peavad nad näitama üles ka pühendumist kõigi õpetajate ja muude osapoolte pidevale professionaalsele õppimisele.

Koolijuhtid ja õpetajad peaksid tegema järgmist.

- **Jätkusuutlikkuse ja hõivatuse tagamiseks tugeva juhtimismeeskonna ehitamine ning osapoolte hulgas ülesannete jagamine.** Põhiülesanded on sise- ja välisandmete ning -teabe tõhus kasutamine, et (õpetamist ja õppimist, õppekava, hindamist ja koolikorraldust puudutavad) arendustööd tagaks kõigile õppuritele võrdsed võimalused ning et kõik osapooled oleks kaasatud kooli hindamisse ja arendamisse.
- **Kooli eetose väljaarendamine, mis toetab kõigi osapoolte vahelist lugupidavat suhtlust.** Õppurite kohta kasutatav keel peaks vältima sildistamist ja kategoriseerimist. Kõik töötajad peaks vastutama õppurite edukuse ja heaolu eest töökorralduse paindlikes vormides. Dialoog peaks keskenduma „kõigi õppurite edu sihilikule planeerimisele“ (EENET, 2017), et pakkuda individuaalseid eduvõimalusi. See peaks hõlmama ka õppija ärakuulamist ning selle kaudu osalemise ja hõivatuse suurendamist.
- **Tõenditele toetava õppe ja õppimise tagamine.** Koolid peaksid aktiivselt rakendama uuringuid, mis toetavad kõiki õppureid arendavaid uuenduslikke lähenemisi. Arendada

tuleb süsteeme ja partnerlusi, et tagada juurdepääs praegu saadaolevatele teaduslikele tõenditele. Koolid peaksid toetama ka koolide kohta tehtavat uurimistegevust, eraldades selleks aja, mis sobib professionaalse õppimise ja arengu koostöölisele vormile.

RA projekti tegevused on kinnitanud agentuuri minevikuprojektide järgmisi soovitusi koolijuhtide ja õpetajate tegevuseks.

- **Paindliku õppekava loomine, mis oleks oluline kõigile õppuritele.** See peaks ulatuma akadeemilisest sisust kaugemale, hõlmates eluks, tööks ja isiklikuks arenguks (nt isiklikud/sotsiaalsed oskused, kunst, sport jne) ettevalmistavaid laiemaid oskusi. Kool peaks looma õppijale valikuvõimalused, et suurendada hõivatust, ja arvestama uusi edasise hariduse, koolituse ja tööhõive võimalusi, et nad saaksid valmistada kõik noored inimesed ette positiivsete ja jätkusuutlike sihtide poole liikumiseks.
- **„Hindamisoskuse” arendamine õpetajate ja muude osapoolte seas,** et nad saaksid:
 - kasutada hindamise andmeid õppurite edasise õppe toetamiseks;
 - teha kolleegidega koostööd, et jagada oma arusaamu õppuri edu puudutavatest standarditest ja hinnangutest, et säilitada kõigi jaoks kõrged ootused.
- **Struktuuride/protsesside loomine, mis toetavad koostööd perekondade ja eriasutuste** (tervishoiu-, sotsiaaltöötajad jne) vahel, et toetada kõiki õppureid, eriti neid, kellel on puue ja keerukamad toevajadused. Jagada tuleb eriteadmisi, et parandada õpikogukonna kõigi osapoolte võimet/võimelisust ning vältida õppurite häbimärgistamist ja eraldatust.

Soovitused süsteemijuhtidele ja poliitikakujundajatele

Viimaste uuringute ja projektide järelduste kohaselt peaksid süsteemijuhid ning poliitikakujundajad koolides ja nende seas toetama koostööpõhiseid lähenemisviise. Samuti peaksid nad tagama koolijuhtidele võimaluse tegutseda strateegiliselt ja suurendada kõigi töötajate võimekust. Koolides/õpikogukondades tõhusate suhete hoidmise ja õiglasemate tulemuste ning kõigi õppurite suuremate saavutuste nimel peab töötajate ametissenimetamine ja jaotus ajas olema stabiilne.

Süsteemijuhid ja poliitikakujundajad peaksid tegema järgmist.

- **Teabe kogumine ja jagamine töötavate meetodite kohta,** tagamaks, et poliitika kujundamise, rakendamise ja hindamise lähtepunkt on tõendusmaterjal. Koolid/

õpikogukonnad peaksid tegema koostööd, et arendada tõenditele toetuvat praktikat ja juhtimist ning tagada õpetajate pidev tööalane enesearendamine.

RA projekti tegevused kooskõlas agentuuri varasemate projektidega peaks süsteemijuhte ja poliitikakujundajaid julgustama võtma järgmisi meetmeid.

- **Riikliku dialoogi tekitamine, mis aitaks välja arendada ühist arusaama kaasavast haridusest.** Kaasav haridus peaks olema põhimõte, mis toetaks kõigi õppurite edenemist ja saavutusi süsteemis ning mis tagaks kõigile õppimisvõimalused, selle asemel et keskenduda paigutamisprobleemidele või kompenseerivatele lähenemistele.
- **Koostöö suurendamine riiklike ministeeriumide/osakondade vahel, millel on tähtis roll õppurite ja nende perede harimises ning toetamises.** Selline koostöö peaks aitama kaasa kohalike teenistuste vahelise koostöö poliitikale, et tagada iga kogukonna suurte vajadustega õppurite/perede ümber tõhus meeskonnatöö. Riiklik poliitika peaks õpikogukondi toetama ka nende püüdlustes vanemate/peredega lähemalt töötada ning tunnustama seda õppurite edukuse olulise tegurina.
- **Selguse tagamine seoses kujundava ja kokkuvõtva hindamisega ning töötamine ühtse hindamissüsteemi saavutamise nimel, mis on eesmärgipärane ja hõlmab kõiki õppureid.** Välja tuleks arendada hindamis- ja akrediteerimissüsteemid, mis arvestaks peale akadeemiliste teadmiste omandamise ka laiemat õppimist ja edu ning tagaks eri suunavalikute võrdse väärtustamise. See peaks hõlmama sobivaid võimalusi õppuritele, kellel on keerukamad õpitakistused (nt kognitiivne puue).
- **Tagamine, et õpetajate baaskoolitus ja pidev tööalane enesearendamine keskenduks kaasavale haridusele, õiglusele ning mitmekesisusele.** Õpetajate baaskoolitus ja pidev tööalane enesearendamine peaksid kujundama õpetajate hoiakud, väärtused ja pädevused, võimaldama neil tõendeid kasutada ning tõhusalt enda tööd analüüsida ja hinnata, et tagada parendamine, keskendudes positiivsetele tulemustele kõigi õppurite jaoks.
- **Vastutuse ja kvaliteeditagamise mehhanismide ülevaatamine, tagamaks, et need on ühtsed ja toetavad kaasavat arengut.** Need struktuurid ja protsessid peaksid andma teavet sisenditele, protsessidele ning tulemustele juurdepääsu ja nendega seotud õigluse kohta nii, et ei moonutataks praktikat ega marginaliseeritaks haavatavaid õppureid. Süsteemijuhid ja poliitikakujundajad peaksid andma koolidele ka õiguse keskenduda kõigi

õppurite arengule ja saavutustele, mitte ainult sellele, mida on lihtne mõõta.

Lõpuks peavad poliitikaloojad tegema lühiajalisi investeeringuid, mis võivad pikema aja jooksul raha säästa. Samuti peavad nad plaanima kõigi reformide jaoks realistliku ajaskaala. Need punktid mõjutavad otsustamist poliitilistes tsüklites, mis võivad olla liiga lühikesed, et näha tehtud muudatuste mõju.

Need muudatused peavad sotsiaalset ja hariduslikku ebavõrdsust püüdma lahendada holistiliselt ulatusliku muutusena. Väiksemad sekkumised ei suuda korvata ebavõrdsust fundamentaalselt ebaõiglases süsteemis.

PROJEKTI VÄLJUNDID

Lisateavet leiate kaasamist toetava projekti veebikeskkonnast: www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement. See hõlmab projekti kontseptuaalset raamistikku ja individuaalsete riikide aruandeid saavutuste tõstmise lähenemisviiside kohta. Projektil on ka järgmised väljundid.

- Projekti ülevaateraport: *Raising the Achievement of All Learners in Inclusive Education: Lessons from European Policy and Practice* [Kõikide õppurite saavutuste tõstmine kaasavas hariduses. Euroopa poliitika ja praktikate kogemus]. Vt www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-project-overview
- *Raising the Achievement of All Learners: A Resource to Support Self-Review* [Kõikide õppurite saavutuste tõstmine kaasavas hariduses. Eneseanalüüsi toetamise ressurss]. Vt www.european-agency.org/resources/publications/raising-achievement-all-learners-self-review
- *Raising the Achievement of all Learners in Inclusive Education – Literature Review* [Kõikide õppurite saavutuste tõstmine kaasavas hariduses. Kirjanduse ülevaade]. Vt www.european-agency.org/publications/reviews/raising-the-achievement-of-all-learners-in-inclusive-education-literature
- Guidance for teachers and school leaders [Suunised õpetajatele ja koolijuhtidele]. Vt www.european-agency.org/agency-projects/raising-achievement.

KASUTATUD ALLIKAD

Enabling Education Network (EENET), 2017. *Quote of the Week [Nädala tsitaat]*. 10. juuli 2017. twitter.com/GlobalEENET/status/884318037763141632 (viimati kasutatud oktoobris 2017)

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur, 2015. *Agentuuri seisukohavõtt kaasava hariduse süsteemide suhtes*. Odense, Denmark. www.european-agency.org/publications/brochures-and-flyers/agency-position-on-inclusive-education-systems-flyer (viimati kasutatud augustis 2017)

Euroopa Komisjon, 2017. *Teachers and school leaders in schools as learning organisations. Guiding Principles for policy development in school education [Õpetajad ja koolijuhid koolides kui õppeasutustes. Koolihariduse poliitikakujunduse juhtpõhimõtted]*. HK 2020 tööruhmade koolide raport 2016–2018. ec.europa.eu/education/sites/education/files/teachers-school-leaders-wg-0917_en.pdf (viimati kasutatud oktoobris 2017)

Euroopa Liidu Nõukogu, 2017. *Nõukogu ja nõukogus kokku tulnud liikmesriikide valitsuste esindajate järeldused kaasamise kohta mitmekesisuses, et tagada kvaliteetne haridus igapähele*. 2017/C 62/02. eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.062.01.0003.01.EST (viimati kasutatud oktoobris 2017)

Mitchell, D., 2014. *What Really Works in Special and Inclusive Education: Using Evidence-Based Teaching Strategies [Eriõppes ja kaasavas õppes töötavad meetodid. Tõendus põhiste õpetamisstrateegiate kasutamine]*. London: Routledge

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, 1989. *ÜRO lapse õiguste konventsioon*. New York: Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, 2006. *Ühinenud Rahvaste Organisatsioon Puuetega inimeste õiguste konventsioon*. New York: Ühinenud Rahvaste Organisatsioon. www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities-2.html (Viimati kasutatud septembris 2017)

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, 2015. *Säästva arengu eesmärgid. 4. eesmärk: kvaliteetne haridus*. www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-4-quality-education.html (viimati kasutatud septembris 2017)

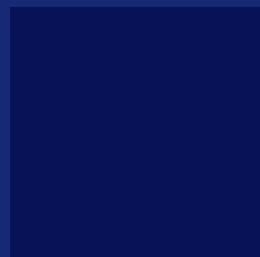

Sekretariat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brüsseli esindus:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org